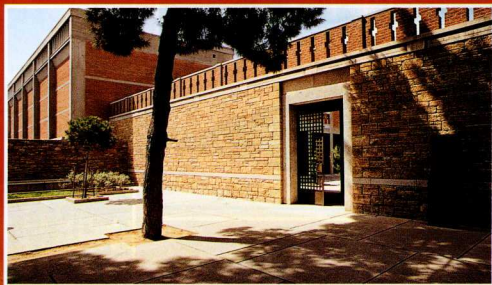

ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Το χρονικό ίδρυσης, η ταυτότητα και οι προοπτικές του

Αναστασία Τούρτα
Αρχαιολόγος

Η κεντρική είσοδος
του Μουσείου.

Το λαμπρό κτήριο του νέου Μουσείου, που με την ονομασία "Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού" κοσμήει τη Θεσσαλονίκη, εγκαινιάστηκε το Σεπτέμβριο του 1994 από τον τότε πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου. Η αναγκαιότητα ωστόσο της σύστασής του αναφάνηκε αμέσως μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης από τον τουρκικό ζυγό το 1912, ενώ το χρονικό της ίδρυσής του είναι ενδεικτικό των νοσηρώσεων και πρακτικών που επεκράτησαν στο σύγχρονο ελληνικό κράτος.

Η σύλληψη ίδρυσης "Κεντρικού Βυζαντινού Μουσείου" στη Θεσσαλονίκη ανήκει στον Γενικό Διοικητή Μακεδονίας Στέφανο Δραγούμη, ο οποίος, σε σχετική απόφαση (αρ. 746/21-8-1913), όρισε ως τόπο εγκατάστασής του το ναό της Αχειροποιήτου. Το Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου ο καθηγητής βυζαντινής τέχνης και αρχαιολόγος Αδαμάντιος Αδαμαντίου, σε σχετικό υπόμνημά του προς το Δραγούμη "Περί ιδρύσε-

Η τοιχογραφία του Γέννη
Ζήτα στο κεντρικό αίθριο.

ως και οργανώσεις Κεντρικού Βυζαντινού Μουσείου εν Μακεδονία", τεκμηρίωσε τους λόγους για τους οποίους έπρεπε "η περιφανεστάτη και μεγάλη βυζαντινή πόλις της Θεσσαλονίκης" να καταστεί "η σπουδαιότατη κεντρική έδρα ερευνών της χριστιανικής και βυζαντινής τέχνης". Ωστόσο, και ενώ γινόταν προσπάθεια περιαιολογής του σχετικού αρχαιολογικού υλικού, το 1914 ιδρύθηκε στην Αθήνα "Χριστιανικών και Βυζαντινών Μουσείων".

Η ανάγκη ίδρυσης Βυζαντινού Μουσείου στη Θεσσαλονίκη απασχόλησε εκ νέου την Πολιτεία μόλις μετά τη μεταπολίτευση. Το 1977 προκηρύχθηκε

πανελλήνιος αρχιτεκτονικός διαγωνισμός, στον οποίο το πρώτο βραβείο απέσπασε η μελέτη του αρχιτέκτονα Κυριάκου Κρόκου. Στον ίδιον ανατέθηκε και η σύνταξη της οριστικής μελέτης. Διοικητικές εμπλοκές στο θέμα της παραχώρησης του οικοπέδου από το Ταμείο Εθνικής Αμύνης στο οποίο ανήκε, καθυστέρησαν την έναρξη του έργου. Το Μουσείο τελικά θεμελιώθηκε το Μάρτιο του 1989 από την τότε υπουργό Πολιτισμού Μελίνα Μερκούρη. Ολοκληρώθηκε και παραδόθηκε τον Οκτώβριο του 1993. Τα επίσημα εγκαινία του έγιναν το Σεπτέμβριο του 1994 με μια περιοδική έκθεση που οργανώθηκε για την περίσταση.

Ο υποαίθριος χώρος όπου θα δημιουργηθούν τα εργαστήρια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Το κεντρικό αίθριο και η πτέρυγα των περιοδικών εκθέσεων.

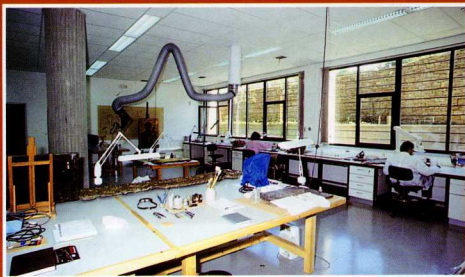
Το νέο Μουσείο διακρίνεται για τη λειτουργικότητα και την κατασκευαστική αρτιότητα του, πράγμα σπάνιο για δημόσιο κτήριο. Τα απλά οικοδομικά υλικά του, το ανεπίγιστο σπλισμένο σκυρόδεμα, το χειροποίητο τούβλο, το σίδερο, το γυαλί, η πέτρα δουλεύτηκαν με άψογο τρόπο, και ακριβώς σ'αυτό οφείλεται η "πολυτελεία του".

Το κτήριο, συνολικής επιφάνειας 11.500 μ², περιλαμβάνει οκτώ μεγάλες κύριες αίθουσες (εμβαδού 2.400 μ²) και μερικούς μικρότερους χώρους, όπου θα αναπτυχθεί η μόνιμη έκθεση. Διαθέτει επίσης ανεξάρτητη πτέρυγα περιοδικών εκθέσεων, επιφάνειας 300 μ². Μεγάλη έκταση (5.000 μ²)

καταλαμβάνουν οι χώροι επεξεργασίας και αποθήκευσης του αρχαιολογικού υλικού, όπως εργαστήρια συντήρησης, αποθήκες, χημείο, φωτογραφικό εργαστήριο, αίθουσες εκπαιδευτικών προγραμμάτων και ηλεκτρονικών υπολογιστών, βυθολογείο κ.ά. Ήδη εξοπλήστηκαν και λειτουργούν εργαστήρια συντήρησης εικόνων, κεραμικών και γυάλινων αντικειμένων, μετάλλων, περγαμηνής και χαρτίου, τοιχογραφιών, ψηφιδωτών, μαρμάρου και πέτρας. Οι αρχαιολογικές αποθήκες, που αποτελούν ταυτόχρονα χώρο έρευνας για ειδικευμένους επιστήμονες, οργανώθηκαν με εφαρμογή των επιτευγμάτων της τεχνολογίας για

Άποψη του Μουσείου από ΝΑ.

Άποψη εργαστηρίου.

την αποθήκευση βιομηχανικών προϊόντων προσαρμοσμένων στις προδιαγραφές και ειδικές απαιτήσεις του αρχαιολογικού υλικού.

Το Μουσείο διαθέτει ακόμη αναψυκτήρια, δύο ξενοφώνες καθώς και μικρό αμφιθέατρο 75 θέσεων. Στους υπαίθριους χώρους του προβλέπεται να λειτουργήσουν εργαστήρια κεραμικής, ψηφιδωτών κ.ά. για τις ανάγκες των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Η μουσειολογική μελέτη της μόνιμης έκθεσης, αν και συγκεκριμένη από τον Απρίλιο του 1993 ύστερα από γνωμοδότηση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου, δεν έγινε δυνατόν ακόμη να υλοποιηθεί στο σύνολό της, για λόγους ανεξάρτητους της βούλησης και των προθέσεων της Διεύθυνσης του Μουσείου, το οποίο ως τώρα λειτουργεί μόνο με περιοδικές εκθέσεις.

Επίδωξη του μουσειολογικού προγράμματος, το οποίο διαρθρώνεται σε 10 μεγάλες θεματικές ενότητες, είναι η παρουσίαση κατά το δυνατόν περισσότερων όψεων του βυζαντινού πολιτισμού – με έμφαση στις εκδηλώσεις του στη Θεσσαλονίκη και τη Μακεδονία –, από τα καλλιτεχνικά και πνευματικά επιτεύγματα έως την οργάνωση του θρησκευτικού και αστικού βίου και τις επιπτώσεις του ιστορικού γίνεσθαι στη διαμόρφωση της κοινωνίας και της καθημερινής ζωής.

Με αυτές τις συντεταγμένες, στη μόνιμη έκθεση του Μουσείου θα παρουσιασθούν θέματα όπως: η μετάβαση από τον αρχαίο κόσμο στο χριστιανικό, ο ιδιωτικός βίος, η τέχνη στον παλαιохριστιανικό ναό, τα παλαιохριστιανικά κοιμητήρια, η εποχή των Μακεδόνων και των Κοινητών, το βυζαντινό κάστρο, η μεσοβυζαντινή και υστεροβυζαντινή κεραμική, η νομισματική και η ιστορική προσωπογραφία της Μακεδονίας, η εποχή των Παλαιολόγων, η βυζαντινή κληρονομιά στους μετὰ την Άλωση χρόνους.

Θα εκτεθούν ακόμη δύο ιδιωτικές συλλογές που δωρήθηκαν στο Μουσείο, του Δημητρίου Οικονομούλου και της Ντόρης Παπαστράτου. Τέλος θα επιδιωχθεί – με την όλη διάρθρωση του αρχαιολογικού υλικού και με επιστημονικό υλικό – να κατανοηθεί ο επισκέπτης τη διαδικασία με την οποία οι αρ-

χαιότερες αποκαλύπτονται, συντηρούνται και προστατεύονται ως εθνική και παγκόσμια κληρονομιά, καθώς και την εξελικτική πορεία μέσα από την οποία το αρχαίο αντικείμενο από ανασκαφικό εύρημα μεταλλάσσεται σε ιστορική πληροφορία, είτε ως αντικείμενο μελέτης των ειδικών είτε ως μουσειακό έκθεμα.

Η Θεσσαλονίκη με τα μνημεία της, που καλύπτουν όλο το φάσμα της εξέλιξης της βυζαντινής τέχνης, είναι η ίδια ένα ανοικτό, υπαίθριο μουσείο. Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού επιδιώκεται – εκτός των άλλων – να λειτουργήσει σε έναν διαρκή “διάλογο” με την πόλη και τα μνημεία της, συμπληρώνοντας και υπομνηματίζοντας με τις εκθέσεις του την αυθεντική πληροφόρηση που τα ίδια προσφέρουν.

Στις 29 Μαρτίου 1997 θα ανοίξει το τμήμα εκείνο της μόνιμης έκθεσης που, με τον τίτλο “Από τα Ηλύσια Πεδία στον Χριστιανικό Παράδεισο”, διαγράφει τις αλλαγές που επέφερε ο χριστιανισμός στις αντιλήψεις για τη μετά θάνατο ζωή και τις καλλιτεχνικές εκφάνσεις της νέας ιδεολογίας. Η έκθεση αυτή έχει ενταχθεί σε ένα δίκτυο εκθέσεων που, με τον γενικό τίτλο “The Transformation of the Roman World”, οργανώνουν σε πέντε ευρωπαϊκά μουσεία η European Science Foundation. Ως τον Ιούνιο του 1997 θα ολοκληρωθεί η παρουσίαση των παλαιохριστιανικών συλλογών του Μουσείου με το άνοιγμα στο κοινό δύο ακόμη αιθουσών, που αναφέρονται στον ιδιωτικό βίο και στην τέχνη στον παλαιохριστιανικό ναό. Η εφαρμογή του μουσειολογικού προγράμματος θα συνεχιστεί το 1998, μετά τη λήξη της έκθεσης των κοιμητών του Αγίου Όρους, τα οποία θα καταλάβουν τις υπόλοιπες 6 αίθουσες του Μουσείου.

Εξάλλου, από τον Οκτώβριο έως το Δεκέμβριο του 1997 θα παρουσιασθεί περιοδική έκθεση για τη βυζαντινή και μεσαιωνική Κύπρο στην οικία πτέρυγα του Μουσείου.

Το Μουσείο εκδίδει περιοδικό σε τρεις γλώσσες (ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά) με τις δραστηριότητές του και με σύντομα επιστημονικά άρθρα, τα οποία αφορούν αρχαιολογικό υλικό που θα εκτεθεί σ'αυτό. Έχουν κυκλοφορήσει τρία τεύχη.